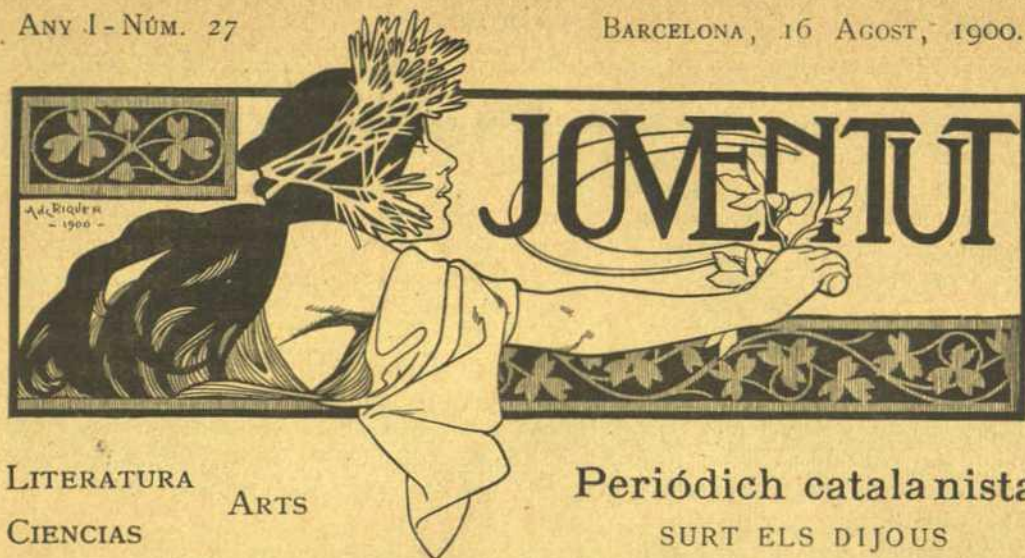

LITERATURA
ARTS
CIENCIAS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOURS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.

» ATRASSAT. . . 25 »

SUMARI: Las tres grandesas, per Pompeyus Gener. — L'us de las llengües regionals en l'Administració de Justicia, per Trinitat Monegal. — Fresca d'estiu, per Joan de la Creu Palmarola. — La mort del número 25, per Joan Muns y Clapé. — Ser ó no ser, per Joan Oliva Bridgman. — Quan la Verge plora, per Joseph Mas y Casanovas. — Los Ayacuchos, per — Emili Tintorer. — Desde montanya, per Antón Busquets y Punset. — Desde Paris, per Arnáu Martínez y Serriñá. — Novas.

LAS TRES GRANDESAS

En aquesta societat moderna, fi de segle, hi han tres grandesas; justas ó injustas, la gent las respecta, y las respecta en un ordre invers al en que vaig á enumerarlas:

La grandesa de la forsa, de la conquesta del domini.

La grandesa del talent, la del geni.

La grandesa del capital, de la fortuna.

L'amor á la gloria militar, impulsat per la mania de grandesas, de possehir territoris, fer ó desfer nacions, d'adquirir reyalmes. L'amor á la Ciencia y al Art, á la Justicia; la desmesurada ambició de diners, creyent qu'ells únicament poden portar la felicitat y en rahó directe de la quantitat que se'n acumulan; aquestas tres tendencias han atormentat als homes super-actius de tots els temps. Desde'ls orígens de la Historia, els trobém

per tot'arréu adelarats pera seguir las; sols que unas épocas y en unas nacions predominan y son honradas, las unas ó las altrás.

Al final de la Edad Mitja la imaginació dels poetes va desferse en llegendas maravellosas, com la del Prebere Johan de las Indias. Havia fracassat la Alquimia ab la pedra filosofal. L'or no's feya ab l'Arts Magna; y'ls esperits forts, els ambiciosos, van creure millor trobarlo fet en las entranyas de la terra y en payssos maravellosos que deyan las faulas qu'existian allá lluny, á l'altra part dels mars.

Y las ficcions varen ser profecias.

Els navegants ardots, descubriren costas d'Àfrica, islas del Asia, el Gran Continent de las Américas, y d'allí'n va sortir or en pasta y productes qu'en donavan molt més que las minas.

Tal tendencia torna á rebrotar en aquest segle y han sortit en son principi els Ali Bey (Badia), y modernament els Stanley, Brazza, Gordon, Cecil Rhodes, etc., etc.

Altres, encoratjats pels exemples d'Alexandre el Gran, de Darius y de César, y mirant lo poder de Carles Magne, y després el del Gran Carles V. sobre'ls dos hemisferis, han emprés conquistas en els temps moderns, més ó menys grans, més ó menys

aventuradas, ab tendències ó pretextos més ó menys civilisadors ó justos.

Els que's queixan de la falta de poesia de la nostra època, desconeixent-la per complert, predican qu'aquests tipus llegendaris ja han fet son temps, que han desaparegut pera no tornar may més. Son víctimes d'allò que diu Jorge Manrique de que

..... á nuestro parecer
cualquier tiempo pasado
fue mejor.

Cap sigle ha dat tants aventurers, tants homes de cor y de voluntat, tants paladins d'utopies, ó de idees noves realisables (1) com el nostre. Sense contarhi Napoleon, aquí tenim Riego, Espirioslakis, Garibaldi, Victor Manuel, Kossuth, El Mahadi, Arabi-Pachá, Andreas Other, Atkinson, Bou Amema, Tippoo-Sakeb-Behadar, Rouisset Boulbon, etc., etc.

Lo que hi ha es que ara'ls conquistadors ó insurrectes, estan més en harmonia ab l'època. En general, son intellectuals y s'apoyan en un fi humá, y la seva inteligencia cultivada, y la seva voluntat y'l seu cor educats, els hi donan una multiplicitat d'elements que á voltas els hi treuen energies en la acció. De modo que la facultat predominant, no arriba fins á dominar á las altres. Així els hi sobra amplitud de concepció en els seus fins y escrupuls de conciencia en els seus medis. Per un héroe antich, la honradés no existia. Ni Xerxes, ni Cirus, ni Cambises, ni Alexandre, ni César, ni Khengiskan, ni Carles V, ni fins Napoleon primer se paraban ab barras pera conseguir els seus fins. Eran més conquistadors perque la seva megalomania els hi esborrava en la lluita las idees de dret, de dever, de justicia, etc., etc.

Un dels caràcters distintius del home actual es una pèrdua de forsas en totas direccions. Solicitat per un sens fi de contingències, que mereixerian passar desapercubudas, se li debilita y fins disol la tendència ó'l fi que's proposa ó deuria proposarse en la seva vida. Així en resultan malalties de la volun-

tat per massa motius de la inteligencia. La continuïtat del esforç els molesta; s'agota ab espurnas y ab esquitxos improductius lo que deuria ser foc y raig continuu.

Afortunadament, els ambiciosos d'avuy no tenen aquesta unitat y persistència de la voluntat brutal y l'estret mirar que tenian els d'altres sigles. Així els hi daba el triomf en la lluita.

Tal tensió de la voluntat sols avuy la tenen alguns sabis, y uns pocs artistes, per convergència de motius, y alguns homes del diner, que son un atavisme transformat del guerrer d'altres èpocs. Parlém del conquistador qu'era ensemps guerrer y lladre.

—

Aném ara als homes de Geni.

En Balzac va tenir la mateixa tensió de voluntat que Napoleon primer á Fransa. Sota d'un retrato d'aquell hi va escriure:

Jo realisaré ab la ploma lo qu'ell ab la espasa.

Wagner ab tot y la seva universalitat de coneixements tingué també una forsa de voluntat que ratllava en mania, pera realisar la idea gran del seu teatre. Victor Hugo á qui Renan compara ab una forsa de la Naturalesa, y Flaubert interromput per la epilepsia, l'un produhint d'una manera enorme, y l'altre poch, però en forma esculptural y concentrada, son també exemple d'una voluntat ferma no interrompuda, al servey d'una inteligencia creadora, á la qual tot ho subordinan.

En quant á sabis, els exemples abundan avuy molt més qu'en els antichs temps de la Historia. Litré ab el seu gran *Diccionari*, y ab els *Comentaris d'Hipócrates*, Claudi Bernard creant la Fisiologia, Pasteur inventant el món dels petits organismes; Darwin, donant la base de la Evolució continua, la més General de las lleys de la Naturalesa; Spencer, Heckel, Tindall, Lyell, y'ls filòsofs com Schopenhauer, August Compte, Max Stirner gastant la seva vida en un sol llibre, Nietzsche concentrantse per profetisar la nova idea de l'Aristarquia fins á perdrehi la rahó, tots son exemples d'una forsa de voluntat portada al heroisme.

No se qui ha dit equivocadament qu'el Geni era paciència. Paciència no, qu'es la virtut petita dels que sols obeheixen. Persistència si, continuïtat d'energia qu'es la qua-

(1) L'utopia es sols quan el capítol pert. Si guanya, es una idea nova realisable, com que l'ha realisada! Es com en els negocis: el que no té sort es un ximple; el que'n té y fa diners es un home serio. Així pels profanus vulgus.

litat sublim de tot el que crea. Concentració de las energias de moltes generacions ó de una rassa, energias que de latents passen á activas, veus aquí lo qu'es el Geni, avans com ara.

Y aném als acaparadors del diner, els homes de negoci, lladres y brétols, molt comúment, pera no dir que sempre. Aquests si que s'atrofian las altrás qualitats per desenrotllar tan sols la seva cobdicia, y'l càlcul més que tot, y més ara que ans. Quanta fortuna creada á Europa y á América y á costa de quants sacrificis, inclús el de la propia conciençial. Precisament fa pochs anys, la confessió del primer Baró de Rotschild, publicada per un escriptor amic d'aquest gran milionari, va venir á confirmar la nostra teoria.

Nathan de Rotschild deya, que pera fer fortuna, precisament lo que's necessitava era teni no més que una sola facultat, el càlcul, y aquesta ab tensió máxima y dirigida á un sol fi: el fer diners. L'Home de negoci deu anular en si mateix tota facultat que no ten-deixi á fer ganancia. Y la estadística li dona la rahó: tots els qu'han fet grans fortunes, no s'han distingit pas pel talent, sinó per tenir l'atenció sempre fixa en els valors, y una voluntat de ferro. Tot home de gran inteligencia, lo qu'ha de fer per adquirir fortuna es, segons en Rotschild, anular totas las facultats *superfluas*, y desenrotllar la ad-quissivitat, á costa de totas las demés tendencias. D'inteligencia no n'hi deu quedar més que la necessaria pel càlcul y l'astúcia.

Ara preguntém aquí: no es aixó una bogeria, una enfermetat mental com las que's cuydan en els manicomis? Val la pena de sacrificarse aixís per adquirir valors, tan sols per el plaer estúpít de tenirlos? Creyém que no. Aixís com el que conquista tan sols per dominar els pobles ó adquirir terrenos, sense cap idea humanitaria ó civilisadora es un Tirá matable, aixís el que conquista riquesas, atrofantse á si mateix, y després explotant y minvant vida á n'els altres, tan sols pel bestial plaer d'amontonarlos, es exp-propriable. (1) La grandesa més duradera, més

gloriosa, més profitosa á tots, la única verament respectable, però la més difícil y més bona es la del cor, la del talent, la dels Sants y la dels Genis.

Produhir obras mestras, guiar la Humanitat, parlar per ella, modificar els aconteixements conforme á rahó y justicia, organisar el món y arquitecturar-lo, elevar els sentiments, difundint la vida y fer-la digna relevant-la al paroxisme, en l'Art, en l'Amor, en la Conciencia, veusaquí lo Suprém de la existencia Humana!

Tal tendencia, per si sola, ja ompla de goig l'ànima forta capás de possehir-la. Sempre es útil y superiorisadora pels altres homes, contemporanis ó veniders en épocas immediatas ó llunyanas, y té fins el mérit inmens d'ésser heroica per lo perillosa.

Las majorias son inertes, rutinarias, xinescas, y miran ab prevenció y fins ab odi als que las volan treure de sas antigas rutas. Els caixons en que han cristallisat son per ellas inviolables. Las construccions qu'adoran y defensen, buydas porque ja se'ls ha evaporat l'ànima, las creuen sagradas. ¡Ay del que hi atenti! Lo menos que poden fer si no'l menan á mort, ó per fam no'l sitian, es declararlo ximple. Y'l Geni al crear trenca barreras, porque no hi pot cabre en las estretas y antigas murallas. Es foch intern que vá cremar lo buyt y feble. Per' aixó li aplican la pena dels incendiariis. Als pretenciosos, impotents, el gran talent excita la enveja y odis terribles, com entre las donas lletjas la hermosura. Pels bestias presumits y per las grans vulgaritats pretenciosos, un'obra genial es una injuria; el talent de produhir nou y potent, els sembla un crim; de aquí, el que el camí de la Gloria estigui sembrat de malesas. Però el que té el geni per la producció superior, també té'l tremp necessari per resistir la picadura de las espinas. La seva divisa es *¡Sempre Amunt, y Avant Sempre!*

Et renovavit faciem Terræ.

POMPEYUS GNER.

que oprimeixi'ls pobles, y Sant Geroni y d'altres diuen qu'es un crim el acaparar riquesas per un mateix, y consideran als richs com administradors dels bens que produeix la terra.

(1) Aquestas ideas no son originals nostras. Sant Agustí trobá set motius lligítims per' matar á tot Tirá

L'US DE LAS LENGÜAS REGIONALS

EN L'ADMINISTRACIÓ DE JUSTICIA.

En l'Estat espanyol hi ha designada com a llengua oficial la castellana, essent considerades com a extra-oficials les llengües que's parlan en diferents regions (Catalunya, València, Mallorca, Galícia, Provincias Bascas y Navarra) que formen part integrant de dit Estat. A'n aquestes llengües, avuy regionals, cap valor se'ls hi dona en el món oficial; al contrari: están postergadas, y en certes èpocas han sigut combatudas, ó millor, *perseguidas*.

D'un quant temps a n'aquesta part, s'ha produhit entre'ls naturals de dites regions una forta reacció tendint a lograr que's dongui cert caràcter d'oficialitat a sas llengües respectives. A això tendeix la proposició presentada al Col·legi d'advocats d'aquesta ciutat. Que tal es son objecte ho demostrà son autor don Jaume Carner quan, al exposar las rahons en que's fundava per' apoyarla, no tan sols parlà de las de conveniencia, sinó que invocà'l *dret dels naturals de las avans dites regions a parlar sa llengua nativa*, no tan sols en quant no sápigam la llengua oficial, sinó encara que la sápigam. Y ho demostraren també'ls forts aplaudiments ab que foren rebuts el discurs de dit senyor y'ls dels altres companys que la defensaren ab iguals arguments, y'l entusiasme ab que fou votada y aprobada per inmensa majoria, quasi per unanimitat, la proposició.

Ara bé: no tot ha d'ésser entusiasme; aixís es que crech arribada l'hora de fer l'examen de dita proposició, senyalant sos defectes. Com vaig dir en el número 25 de JOVENTUT, al explicar lo ocorregut en la sessió del 26 de juliol, la proposició resulta incompleta y poch radical, dats l'esperit que la informa, el fonament en que's basa, y'l objecte que's proposa.

En pocas paraulas probaré dedemostrarho.

Diu la proposició en son paragraf (A) que's trevalli pera lograr *la reforma de la ley de Enjuiciamiento Criminal en el sentido de RECONOCER Y DECLARAR el derecho que POR NATURALEZA tienen de usar de sus respectivos idiomas los procesados, peritos, abogados y jurados en los juicios orales y por jurados...* etcetra, etc. En ella's regoneix y's declara'l

dret dels naturals de las regions, que'l tenen per naturalesa, a usar de sa parla en els judicis orals y per jurats. ¿Per qué, essent un dret que tenen per naturalesa, no se'ls hi ha de regoneix y declarar en quant se refereixi als judicis civils y en el periodo d'instrucció dels mateixos judicis criminals? ¿Es tal volta que cambia la naturalesa del individu de las regions segons el judici sia civil ó criminal, ó's tracti del periodo d'instrucció ó del judici oral ó per jurats, fins al extrém de perdre un dret que té per naturalesa? ¿En qué's varen fundar pera fer aytal distinció? Jo crech, per lo que vaig poder entendre, que va ser qüestió d'oportunisme, donchs suposavan que'ls hi fora més fàcilment concedit lo que demanavan, tal com ho demanavan, que fentho més extensiu.

Que la proposició es incompleta, il·lógica y poch radical, se pot demostrar apoyantse en els mateixos arguments que serviren pera defensarla.

Dos foren els arguments que s'aduhiren en defensa de la proposició: l'un en podrém dir de la *conveniencia*; l'altre, el del *Dret Natural*. Al exposar el primer, deyan que haventhi com hi ha una infinitat de catalans, baschs, valencians, etc., que no saben el castellà, se'ls hi pot irrogar un perjudici immens ab que tinguin de declarar en idioma que no posseheixen y contestar a preguntas que no entenen, y si constestan en sa llengua no'ls entenen els altres, els funcionaris; això en quant als processats y testimonis; y en quant als jurats, que no's poden fer càrrech del judici no entenen l'idioma en que's tramita; qu'ab més facilitat uns y altres s'aplicaràn en la llengua que parlan habitualment, que no en la que parlin per accident, no sent tan fàcil que's preocupin y s'equivoquin valentse de la primera, com usant la segona. Aquest es, en sintèssis, l'argument de la *conveniencia*.

Realment, aquestes consideracions son certes, però no son suficients pera ferne l'argument decissiu, el fonamental. Hem de fer notar que, apoyantse en ell, els advocats sols deurien informar en sa llengua en judicis per jurats, no en judicis orals, puig en aquestos els qui deurien entendre'l informe foran persones qu'entenen el castellà, y casi may la llengua regional. A més, admétre'l com a prin-

cial o fonamental, es admetre que'l dia en que, sia pel motiu o causa que's vulgui, tots els individus que formen part del Estat espanyol sabessin el castellà, cosa possible, deixaria d'existir el motiu en que's fundaria'l dret a parlar l'idioma patri que tenen els fills de las regions en que hi ha llengua propia; y això es indiscutible, al meu entendre. Ademés, ab tal fonament l'admissió de dites llengües en els tribunals deuria ser ab el caràcter interi o tranzitori, o sia fins que tots els individus que formen part del Estat espanyol arribessin a saber l'idioma oficial.

Fins admetent aquest fonament, la proposició resulta incompleta, puig las mateixas rahons de *conveniència* exigeixen que'ls idiomas regionals s'usin en el periodo d'instrucció en els judicis crimiñosos, com també en els judicis civils. En efecte: el sumari es la base del judici criminal; en la instrucció que fa'l senyor jutje, ja directament, ja valentse del actuari, s prenen declaracions als processats y als testimonis; cap disposició hi ha qu'obligui qu'aquestas se prenguin en la llengua de la regió, ans al contrari, deuen ferse en castellà, y molt més sent els jutjes d'altras regions. ¿Cóm els entendrán els processats y testimonis que no sápigam l'idioma oficial? ¿Cóm els podrá entendre'l jutje o actuari (en son cas) que no sápigam l'idioma regional? ¿No es la proba, en els judicis crimiñosos, especialment moral? ¿No es la principal proba la d'indicis? ¿No's podrán trobar diferencias entre lo dit en catalá en el judici oral o per jurats, y lo fet en el periodo de instrucció, que, segons la proposició, deuria ferse en l'idioma oficial?

Passant als judicis civils, molts dels qu'han de compareixe en els jutjats, tant de la capital com dels districtes rurals, no saben expressarse, ni entendre las preguntas, en castellà. Això ho hem vist tots els qu'hem exercit l'abogacia poch o molt. De manera, que'ls litigants poden dir cosas que no senten, ni creuen, quan se'ls cridi a absoldre posicions; y lo mateix els hi passa als testimonis y périts, sent aixis que s'explicarian molt millor y ab més exactitut si poguessin contestar en sa llengua propia a preguntas fetas en la mateixa. Y dat aquest fonament, ¿per qué'ls advocats han de poder informar en la llengua regional? Crech qu'ab aquestas considera-

cions se compendrà lo incompleta que's la proposició que'ns ocupa, molt més si's tracta de fonamentarla en la conveniència. No vuy dir ab tot això qu'aquest argument sia despreciable, sinó que no's pot considerar com a principal; tan sols com a secundari per' enrobustir el fonamental.

L'altre argument en que s'apoyaren els defensors de la proposició, que's dedueix de la lletra d'ella, es el verament principal, el fonamental, com ja he indicat. tota vegada que fa remarcable'l dret de tot individu d'expressarse en sa llengua nativa, dret que, per mi, arriba a convertirse en dever en molts cassos. Ademés, va ajudat aquest dret d'un fet, qu'es la major facilitat que té tothom d'exposar son pensament en paraulas directament en sa parla acostumada, sense necessitat de traduccions, ni dels equilibris mentals que té de fer per' explicarse en llengua extranya a sa naturalesa mal que sia imposada. (Y creguim, senyor Maynard, qu'aquell argument contrari que va insinuar al dir *Vae victis!*, no té res de juridich, filosófic, ni práctic). A pesar de ser l'argument qu'he explicat el que va servir de fonament a la proposició, els autors d'aquesta's van descuydar dels judicis civils y del periodo d'instrucció, y en veritat, no entench el per qué, puig si l'individu té dret a expressarse en sa llengua en el judici oral o per jurats, ¿cóm se li ha de negar aquest dret tractantse del mateix judici en son periodo preparatori, o bé en el cas que comparegui en un judici civil? Tal volta va ser un oblit dels autors de la proposició, puig en lo paragraf (B), al tractar de las reformas consequència de la del paragraf (A), se demana que formin part en la Sala de las audiencias territorials de dites regions un magistrat natural de las mateixas; lo qual no's comprén si no volguessin per lo civil lo que demanan per lo criminal.

Tenim, donchs, que l'esperit de la proposició es juridich, bo y lloable, mes ella en sa redacció resulta en desacort ab son esperit.

En quant a las incompatibilitats per la naxensa o residència, es molt just que's demani la supressió. En primer lloch, es producte de la desconfiansa del Poder envers uns funcionaris, ja avans de ser nombrats; según, perque no produheixen cap dels resultats que's proposá l'autor de la ley, ja qu'es més

fàcil que'l funcionari's deixi influir pel cacich per medis extranys, en un país ahont està de pas, que no en el que va naixer y resideix habitualment é hi té la família, amichs y coneixensas; y tercer, perque fins perjudica al mateix funcionari, que deu viure poch temps en un país ahont no hi té tantas facilitats com en el seu.

Jo crech que millor haguera sigut resumir els paragrafs (B) y (C) en un que demanés que tots els funcionaris de l'Administració de Justicia fossin, pera las esmentadas regions, naturals d'ellas, ó quan menys coneguessin son idioma y son Dret.

De tots modos, felicito al autor y firmants de la proposició, esperant que prompte'n vindrà un'altra més completa y radical.

TRINITAT MONEGAL.

FRESCA D'ESTIU

No podent anar á estiuhejar en cap establiment d'ayguas més ó menys medicinals ahont la gent rica va més pel luxe d'exhibirse que pera curarse; ni podent tan sols arribarse fins á un poble de montanya, els pobres que pasem l'estiu á ciutat, després de la xardor del dia hem de buscar la mica de fresca que corre á la nit.

Ará farà un any que ab aquest propòsit vaig sortir una nit de casa buscant un lloch hont hi fes un xich de fresca. Sense darmen compte, vaig trobar-me en el passeig de Gràcia. Allò semblava la fira del amor, ahont las mares hi duyan á sas fillas. Aquell seguit de gent, uns passejant amunt y avall, altres sentats en cadiras fent rotllo, privant el pas, va fer-me fugir mitj marejat y anar Gran-Via avall, fins arribar als jardinetes de la plassa de Tetuán.

En aquella plassa tot era quietut. Una parella, asseguda en un dels banchs, parlava baixet, tan baixet, qu'aquell xiu-xiu que's sentia semblava'l sospir del vent quan passa jugant ab las fullas dels arbres. A no ser per la llum dels fanals, ningú's hauria vist.

En un dels caminals vorejats d'eura y gegantinas magnolias que formavan els jardins, hi havia un jove d'uns vintinóu ó trenta anys, passejant neguitós, com si esperés á algú ab molt'ansia. Fumava. Quin fumar un cigar-

ro darrera l'altre! Y ab quin afany mirava vers el comensament del caminal!

Al punt qu'en un rellotje vehi tocavan las deu, va venir pel caminal una dona acompanyada d'un noy. Era alta, esbelta, el cabell negre, els ulls no gayre grossos, però molt vius, la boca petita y'ls llabis vermells.

S'ajuntá ab el jove qu'esperava, y que s'agafá del bras d'ella. Qué ditxosos devian ser! Quin benestar respirava'l món!... Enrahonavan á mitja veu, semblava que tinguessin por de despertar á aquella nit tan quieta. Y dant voltas per aquells jardins, si'n van fer de projectes!

Que n'es de bonich el món al costat d'una dona que'ns estimi!... Ell li demanava un petó; ella, negatiu, apartava'l cap... però'ls ulls d'abdós se van trobar mirantse fit á fit, y aquells llabis plens de toch tenian set, y van juntarse.

Y en aqueil moment se van adonar que la lluna projectava l'ombra d'ells á terra; y ella, avergonyida, s va desfer del bras d'ell y va mirar al noy que l'acompanyava. Ell se va quedar parat, y la lluna va amagarse darrera d'un núvol, tota contenta d'haver fet de Banyeta.

JOAN DE LA CREU PALMAROLA.

LA MORT DEL NÚMERO 25

Aixó m'ho contava'l meu amich Manel, metje d'un trasatlántich, en la cuberta del vaixell que'ns duya cap á Canarias, una nit d'estiu plena d'acres perfums salins, sota d'un cel entatxonat d'estrelles rutilants y vivissimas.

—«Jo, alashoras,—me deya,—era alumne intern del col·legi de medicina, y estava á punt d'acabar la carrera. Crech que feya l'últim curs.

Una nit d'hivern que'm tocava de guardia, havia demanat á un dels amichs, pera poder anar no sé á quina gatzara, que me'n fes la primera meytat, y allà á las dotze, quan me treya'l paletot pera posarme comodament aprop del braser, entrá la hermana dihentme que una malalta de tal sala'm demanava.

Francament, va extranyarme'l desitj d'aquella pobra dona á qui no creya coneixe, però vaig anarhi desseguida.

A la llum macilenta de la quadra, volia endevinar las faccions de la malalta que's perdian en la penombra, però sols pogui veure qu'era jove y estava molt demacrada. Una tosseta impertinent y seca que l'atacava de tant en tant, me feu conèixe sense vacilacions que'm trobava devant d'un cas de tisis pulmonar en el tercer grau.

Ella, quan me vegé, ab la seva má ossosa y entressuhada prengué la meua, y mirant-me de fit a fit,

—¿Qué no'm coneixes, Manel?—va dir-me ab veu apagada.

Acostant-me més a la malalta, vaig fer una exclamació y'm vingué a la boca un d'aquells noms de guerra, sugestius y retombants, que s'usan en el món de la galanteria; y als ulls de la imaginació se'm presentá una dona espléndidament hermosa, fastuosa y elegant, alegre, esbojerrada, qu'en altre temps havia passat molt aprop meu, però que casi no tenia res que veure ab el pobre farsell de pellaringas humanas que s'acabava en aquell llit com una onada quan arriba a la platja.

—Si, la mateixa.—m' digué ab un sospir. —Aquesta tarde t'he vist passar; y encara que no tinch cap dret a amohinar-te, estich tan sola, que sabent per la *hermana* qu'avuy estavas de guardia, m'he atrevit a enviarte a buscar perquè'm fessis un xich de companyia. —

Vaig assentarme a la espona del llit, y tenint-me ella la má sempre agafada, passarem bona estona sense dirnos paraula.

Després, com seguint una conversa que ja sostenia ab el pensament, o la fal·lera d'una idea persistent, me digué ab veu cansada y tan afónica que casi no s'entenia:

—Y no't pensis que n'estigui d'avuy, de sola. Fa tans anys que'n estich! Jo era jove, ben jove; tenia setze anys quan se'm morí la mare. Avuy ne tinch vint y set, y'm sembla que n'han passat cent. Al morir ella, una tia'm volgué recullir a casa seva. Viví de llarch temps amistansada ab un senyor, y aquell exemple y la persistència d'un amich d'ell, que també era molt entrant a la casa, fou lo que'm va fer baixar el primer graó de la escala que de mica en mica m'ha portat a morir aquí.

Y desd'alashoras, sempre hi he estat sola! Tu m'has conegut alegre y ajogassada de l'una diversió a l'altra; de ball en ball, de ti-

berí en tiberí; ara als brassos d'un, després als d'un altre, cercant sempre una persona que'm estimés un xich; un xich no més, però de debò: una persona a qui pogués explicar las mevas penas, las mevas ilusions; però uns me responian comprant-me una joia, altres brindant-me ab un nou plaher o excitant-me a la follia de la materia; y may podia trobar a qui'm volgués entendre, a qui pogués, ab confiança, posarli'l cap en la espatlla ab aquella intimitat que jo desitjava y qu'avuy encara no coneix ni sé explicar com es, però qu'adelerada he buscat sempre sense poder trobar-la may.

Un sol instant me semblá que la tenia: un home, més jove y més franch que'ls altres, passá per aprop meu. Me semblá, desde la primera vegada que'ns vejerem, qu'aquell home'm mostrava més simpatia, que tenia pera mi una especie de llástima carinyosa, que'm duya un interès que jo may havia inspirat a ningú. Però, desgraciadament, al devant d'ell me sentia més tonta y apocada; y ell, per la seva part, tampoch era expansiu. Sempre, aprop meu, deixava'l lloch pels altres; però quan de lluny me mirava, si's pensava que no'l veyia, clarament deixava endevinar l'interès que'm duya...—

La malalta, ab tan llarga conversa, s'havia cansat molt, y pantejava ab gran desfici.

Callarem una estona, y mentres jo pensava, cavilós, en la conversa tinguda, vingué la *hermana* a ferme notar que calia deixar descansar a aquell cos afadigat. Obhint-la, vaig aixecarme pera deixar el lloch, y alashoras, estrenyent-me més y més la má,

—¿Tornarás demà?—va dir-me.—Acabaré de contarte la meua trista historia... t'ho diré tot.—

Després, en el llit del quarto dels practicans no podia dormir. Aquella revelació d'amor incipient, la edat meua y las circumstancias de quan ens coneguerem, me clavá una espina al cor; sobre tot pensant en el retrato que'm feu del home qu'havia estimat.

Quan el dia clarejava vaig quedar adormit, ab un son agitat y ple de visions.

Ben entrat el mati, la *hermana* vingué a despertarme dihent que la malalta del número 25 havia mort y calia estendre la papeleta.

Era ella.»—

JOAN MUNS Y CLAPÉ.

SER Ó NO SER

Ser ó no ser: aquesta es 'a qüestió.

SHAKESPEARE: *Hamlet*.

Ser ó no ser, amichs: la gran qüestió es aquesta;
ser ó no ser del tot: mostremnos francament.
Enrera aquell que fuig devant de la tempesta!
Enrera qui no té per tot un cor valent!

Enrera'l trovador qu'enfront la hipocresia,
ab ánima d'infant, tremola esporuguit!
Enrera aquell que tem la clara llum del día!
Enrera aquell que tem las ombas de la nit!

Enrera aquell cobart que'l pensament amaga
é hipócrita, ab anhel, sols cerca'l benestar,
y ab cants de goig suprem tot lo mesquí amanyaga
y al raquistisme trist enlayra sens parar.

Enrera'l que poruch s'humilia á la presència
dels ídols aixecats per la ignorancia arréu.
Enrera'l que afanyós el crit de la consciencia
ofega ab prechs sagrats resats á mitja veu.

Enrera'l vell ruhí qu'assedegat sospira
per convertir en or la sanch dels sers humils.
Enrera'l bard novell si de la jove lira
tan sols arrenca planys y no cansons virils.

Avant, mos bons amichs! Las ombas del misteri
aclarirém potents ab la sagrada llum.
ab la sagrada llum qu'en un y altre hemisferi
de la rutina vil destrihi'l negre fum.

Mostremnos tal com som, mostrém l'ánima nostra;
els vícios y virtuts mesquinas aborrim;
reflecti'l pensament, sense temor, el rostre;
llegesca en ell tothóm el nou món que sentim.

Ser ó no ser, amichs: la gran qüestió es aquesta;
ser ó no ser del tot: mostremnos francament.
Enrera aquell que fuig devant de la tempesta!
Enrera qui no té per tot un cor valent!

JOAN OLIVA BRIDGMAN.

QUAN LA VERGE PLORA

(Al eximi poeta mossén Miquel Costa y Llobera.)

Quan la Verge plora,
plora tot el món.

El cel blau s'entela,
s'enretira el sol
y la lluna minva,
com un glas que's fon.
Sa aucellada alegre
desa, mut, el bosch,
ploriqueja trista
la enclotada font,
y'ls jardins apagan
sas encesas flors.

Quan la Verge plora
¡quín dol!

No ploréu, María,
que'ns trenquéu el cor!

Quan la Verge plora,
tots els cors conmov.

Enternida guayta
son Fillet hermós
quí en sa falda pura
tot nuet s'adorm...
Fins les mares pobres
tenen paneró,
y Ella ¡ni una faixa!
de bolquers ¡ni un tros!
Té un xich d'herba seca
babejada, y prou...

Quan la Verge plora
¡quín dol!
No ploréu, María,
que'ns trenquéu el cor!

Quan la Verge plora,
plora'l cel y tot.

Baixa una boyrina
fistonada d'or;
llen com una fada,
ve y embolca al Noy.
Entremitj de glassas
sos ullets desclou,
com estels que brillan
d'un estany al fons:
¡Petoneijals, Mare,
qu'es el primer colp!...

Quan la Verge plora
¡quín dol!
Si somrfu María,
terra y cel ¡quín goig!

JOSEPH MAS Y CASANOVAS.

LOS AYACUCHOS

Els *ayacuchos* eren els fanàtics partidaris del Espartero (gran *ayacucho*), quan allà pels anys 40 y 41 desempenyava la regencia durant la menor edat de la princesa Isabel.

¿Per què la gran *pandilla* progressista formada pels flamants apòstols de la llibertat sense trabas, va ésser batejada pels famolencs moderats y carlins reaccionaris, ab dit motiu, que, etimològica y substancialment, res indica, y històricament no té altre interès qu'haver donat nom a una batalla ocorreguda a l'altra banda dels mars? En Galdós confessa ingenuament que no'n sab del assumpto més que nosaltres. Misteri es aquest que, segurament may s'aclarirà. Tal volta sortint espontani de boca d'algún exaltat reaccionari's va fer prompte de domini públich, y'l poble castellà, sempre fantasiós, aprengué a pronunciarlo ab la fonda afectació y sobre entesa malícia a que's prestava la eufonia del terme y sa falta de sentit determinatiu. En fi, siga lo que vulga, lo cert es que per *ayacuchos* foren coneguts els que feren mans y mànegas de la governació d'Espanya durant aquell agitadíssim periodo que tan gràficament descriu en Galdós en son ultim tomo dels Epissodis nacionals, que porta'l mateix titol.

En aquest tomo, l'element novelesch predomina sobre l'element polítich, y sa forma es, en gran part, la epistolar. Si interessantíssims y de gran sobrietat son els primers capítuls del llibre, en que'ns descriu la vida senzilla qu'en el paláu dels reys portaven las ignocentas princesas, contrastant ab las lluytas dels polítichs al defora, y las intrigas dels palatins a dintre, no menos suggestivas é interessants son aquellas epistolas ja políticas, ja senzillament novelescas, qu'omplen tres quartas parts del llibre.

Políticas quasi exclussivament son las qu'escriuhen a don Fernando Calpena un senyor Centurió, flamant progressista ab càrrech al paláu, y un moderat sens empleo de la dinastia dels Socobios. Un y altre fan la ressenya dels sagnants successos polítichs y militars, ab el criteri oposat y característich de las respectivas opinions que sostenen; y, en aquestas cartas, com també en altrás, ja firmadas per Fernando, ja per diferentas per-

sonalitats, referint fets tan importants com la revolució y bombeig de Barcelona, lo que més ens captiva es, en primer lloch, la ductilitat ab qu'en Galdós s'identifica ab cada un de sos variadíssims personatjes traslluintse al darrera de cada una de las firmas una personalitat sencera, de conviccions y temperament ben definits, que permeten al lector ferse càrrech en sintèssis gràfica d'uns temps, d'unas costums y d'unas passions avuy ja poch coneguts.

Aixis arribem a formarnos un concepte clar d'aquella època d'exaltació general en que ningú pensa y tothom se belluga sense saber ben bé lo que fa ni lo que vol. Las revolucions y las barricadas neixen espontaniament; tot s'improvisa: las armas y'ls capdills, las ideas salvadoras y las resistencias heroicas, quartels y hospitals, diners y sanch.

Y'l desconcert es general. Els que manan, els progressistas liberals, els *ayacuchos*, se converteixen en tirans y sanguinaris, fustellant sense pietat a qu'ls resisteix; y'ls altres, els moderats, els reaccionaris, treballan sense descans pera crear conflictes y enderrocar lo existent; la calumnia y la mala fe son virtuts si's tracta de denigrar al contrari; s'exageran els fets més insignificants fins a convertirlos en crims si son dels adversaris, y's treu importància als qu'ho son de veritat, reduhintlos a senzillas imprudencias, si'ls autors son correligionaris. D'aquesta manera l'Espartero fusella sense pietat al general León, home noble y honrat a tot serho, y mentres els *ayacuchos* se justifiquen dihent qu'era un traïdor a la patria y a la llibertat, els altres el proclaman màrtir y a n'els governants assassins.

La mateixa confusió y lleugeresa's nota després en la revolució de Barcelona, que tan gràficament descriu l'autor. Ningú sab exactament en què's fundan els descontents ni lo que volen; ningú sab qui mana y, per altra part, ningú vol obehir; tothom crida, tothom protesta irreflexivament, y en fi de comptes, crits y protestas y tiros y sanch no produheixen cap resultat positiu, com no sia la explicació del estat psicològich d'un poble que, perduda la brújula, camina desatentat y cego destruhint y aniquilantse en sa impotencia pera crear y viure.

Tot aixó está reflectit per en Galdós d'una

manera tan perfecta, que fins el lector menys intel·lectual troba secret encis al posarse en contacte ab una personalitat tan poderosa, personalitat en que l'historiador, l'artista y'l filòsof s'ajuntan en equilibrada comunió; y no l'historiador clàssich y vulgar ab la tan pesada com inútil puntualitat y exactitut en fetxas y succehits, sinó l'historiador modern y despreocupat que inventa y modifica á voltas lo incidental pera fer ressortir més lo interessant y essencial; no l'artista fantasiós que's llença impertorbable pels camins dels somnis extravagants, sinó'l poeta de la vida que troba en la realitat de la naturalesa humana son guia més segur y experimentat; no'l filòsof sech y especulatiu que, ferm en la inflexibilitat de sos principis absoluts, treu conseqüencies y conclusions necessaries de fets abstractes y trascendents, sinó'l filòsof pràctic y alegre que's fixa també en detalls y petitesas de la vida de relació, que enclouhen en si més doctrina moral y positiva que'ls mateixos fets ó problemas de qui venen á ser incidents complementaris.

Per 'xó si'ls tipos surten retratats de mà de mestre, els fets mateixos, relatats, se destaquen vigorosos ab tota la vida, ab tot el relléu y tota la transcendencia de la realitat històrica que viu l'autor per medi de sos personatges. Y'ls quadros epissòdichs, perfectament *vistos* per son geni clarivident, se presenten nets, clars, y naturalment, arrodonits per una serie de detalls interessantissims y una riquesa de comentaris y reflexions, ja sobre fets, ja sobre'ls mateixos protagonistas qu'en ells intervenen, que son móstra ben clara de la serenitat de judici y de la imparcialitat y precisió de criteri del autor.

Al costat del epissodi històrich s'hi desenrotllan els romàntichs amors dels personatges imaginaris que donan vida y cohesió á la tercera serie d'Epissodis. Tornan á apareixe ab la mateixa espiritualitat, y tal volta, ab més poesia y més espontaneïtat qu'en tomos precedents, tipos tan sugestius y ben dibuixats com las nenas de Castro, tan impetuosos y exaltats com Fernando Calpena y'l coronel Ibero, concretas personificacions d'una época romàntica y genuinament caballeresca en totas las manifestacions de la vida pública y privada. Y es de veure l'art esquisit, naturalment poètic y senzillament humà, din-

tre la ideologia en que l'acció's desenrotlla, de que fa gala en Galdós, interessant vivament la imaginació del lector ab una faula plena de sentiment y de vida.

En quant al llenguatge, nostres lectors poden haversen fet càrrech pels fragments de *Los Ayacuchos* que JOVENTUT publicà dias passats. Es en Galdós, entre'ls escriptors castellans, un estilista personalissim que maneja la llengua ab enginy en la construcció, y ab una claretat encisadora. Rich de vocables y d'imatges poètiques may rebuscadas, fácil en comparacions y precis y net en la expressió de sas ideas, es un dels pochos escullits qu'están dotats d'aquella *difícil facilitat*, patrimoni excepcional dels escriptors de geni.

EMILI TINTORER.

DESDE MONTANYA

A trench d'auba he deixat la Plana de Vich tota velada per la boyra ploranera; las sevas llágrimas han humitejat ma roba y tresco esmaperdut, trepant rocateras y esqueys fora camí; un single espadat m'ensenya la gola, y apar talment que hi rodoli, tanta es la opressió y esvahiment que sento. La tristesa fonda que m'agafá al eixir de ciutat me dura encara. Podria ésser que ab la eixida del sol y ab la vista esperansadora del Montseny me passés; si fos aixis encara disfrutaria ab gaubansa, com altrás vegadas, de la sugestió dels paysatjes tan florits y hermosos com son els de la meva terra. Sempre'ls so *contemplat* ben sadoll d'alegria; avuy es la primera vegada que'm sorprenen silenciós y abstret. La boyra va arreconántse seguint la corrent del Ter, y veig serras y més serras, prats y més prats, y'm sento dirxós y atret, ab tot y ma tristesa; faig la devallada ab més dalit; las camas m'han pres una agilitat de la que n'estava ben lluny; y sens gayre bé adornarmen me trobo als esqueys esgarrifosos de Sau, en quin pregon s'escorra'l Ter bramant y fent percutir son himne adormidor per tota la conca rocosa; els palets y crostons de llicorella qu'esllavisso ab els peus, s'empaytan per la rossoladora y van á parar al fons ahont el riu hi té'l llit, fenthi dibuixar nombrosas circumferencias que contemplo embadalit.

El sol comensa de picar y'm toca fer una pujadeta regular. Las esquellas dels remats ab llurs sorolls me donan dalit y ayre; cal que tresqui una mica més si vull fer deu horas al moli de Sau. Prou so fet aquest pensament, pro'l cant fresch d'una pastoreta'm tenta y tinch d'anarmen al relleix de serrat ahont té la ramada de gorrins... Ja l'oviro... es jove, molt jove y fa anar lo fus y cargola llana... Ara mateix, se posa á cantar las *Montanyas de Canigó*. ¡Qué grandiosa resulta aquesta sencilla cansó entonada en aquestos llochs! May l'havia sentida tant á pleret y ab tanta majestat. A mida que m'hi atanso abaixa la veu y tot plegat para; m'assech pera continuar aquestas notas, y ella devalla cap á una masia que's veu á un cayre de serra... M'hi deixaré caure xano, xano, puig es d'horeta encara, y aixis en comtes de fer deu horas al Moli de Sau, hi dinaré.

Esqueys de Sau, 8 matí.

Vaig á l'aventura, sense seguir cap itinerari fixo. Allá hont descubreixo un paysatge encisador, allá van mos passos y allá somnio sense trabas, lliure com l'esbart d'aucells que poblan las arbredas que'm voltan. Son las onze y'm sobra temps pera deixarme caure al poble de Sau pera dinarhi; estona fa que varejo'l riu y ja sento'ls salts d'aygua del moli de la pólvora; la calor es forta, tan forta que'm venen tentacions de cabussarme al gorch més ombrejat, que boy quiet dorm als meus peus... No puch aguantar més, m'hi capbusso.

Mè trobo tot trasmutat y una frescor suavisima amoreseix mas carns totas. Els deu minuts que so estat dintre l'aygua m'han sigut balsam de consol; las camas se m'han alleugerit molt y'l cap se m'ha aclarit, de manera que disfruto á ple pulmó dels encants de Natura. Aquella tristesa fonda que m'acompanyava de ciutat s'ha esvahit tota y gratsia á Deu me trobo com sempre acostumo trobar-me á montanya: mascle, ben mascle; alleugerit de tot refinament que traspua en la vida de ciutat y sadollat de vida y salut.

Passant un matoll d'argelagas punxagudas me so esgarrinxat y'm banyo la ferida ab

ayguardent, á falta d'arnica; aquest contratemps me vé de nou. Alabat siga Deu! el doló viu me calma y sense cap obstacle travesso'l riu quan la campana de Sant Romá senyala el mitj dia; me sento ab prou gana y trech l'ampolleta del ayguardent, y vora'l Ter faig l'absenta de pobre. Entro al poblet reduhit y visito la iglesia, tota solina y tota fosca m'inspira devoció. Reso l'*Angelus*, que m'acompanya'l repich suau y acompassat de la campana y surto dret al Moli, ahont, contra la costum, s'hi veu més trasvals y moviment; la taula gran del hostel está atapabida de gent; son mercaders que van cap á Girona y gastan bon humor, que me l'encoman. En conversa animada diném. L'escòtorida minyona que'ns serveix, y que'm coneix prou, m'acaba d'alegrar ab sas ingénuas y francas paraulas, en las que sempre hi brolla un raig escadusser de bona poesia. Se diu Nuria y es filla de Tavertet, d'ahont n'eixi á l'edat de deu anys, y ahont no vol tornar pas. Al dirli que llevo nort d'anarhi á dormir, me'n vol reconvenir y me'n fa mals averanys....

Ve á torbar l'alegria nostra, un escamot d'excursionistas *cursis* mitj baldats del camí que portan fet; van perduts y no's veuen pas ab cor d'arribar á Tavertet; al dirlos hi que hi vaig, s'empenyan á seguir-me. Per cortesia'm toca acompanyarlos; no hi ha més, haig de renunciar á tota meditació poética á que tot sol m'abismaria'l terror hermosament delineat pel sol que de cayguda'm trobaria á curt tros de can Matheu.

Després de molts contratemps arribém á Tavertet; bon punt entro á l'hostal y ans de visitar el bon senyor Rector, que fou el meu mestre de primeras lletras, me retiro á la cambra solina per anotar aquestas curtas impresions. Me trobo molt bé á redós d'aquestas parets negrosas; y la fantasia vola, enlayre, molt enlayre, y tot plegat un recort lleu fa que'm retorni la fonda tristesa d'avans.

Can Matheu (Tavertet), vesprada del dia 7.

Sis horas há que camino sugestionat per la bellesa y grandiositat dels paysatjes que sorprenden á n'aquestos instants de silenci y reculliment. So sentit l'himne matinal des de'l bell punt que'l comenssavan els moixons

y fins que las cigalas han entonat el seu en-sopidor *zigaluset, zigaluset*. So escoltat el plor lleu y seguit de las plantas que omplen de flayre tot l'ambient que tant me cap-tiva; las sevas llàgrimas, que, com perlas va-liosas relliscavan de fulla en fulla, han ama-rat els meus peus que'l sol calentonet acaba d'aixugar, y vaig trepant penyas y més pe-nyas, y passo carenas y més carenas, sens experimentar l'afadich de que'l meu cos apar-estaria ben lluny. Las campanas d'una paro-quia vehina tocan ab ayres de tristesa; l'eco respón encara més trist pels pregons esqueys; de cop, arribo al cercat del cementiri ahont escolto'ls salms que'l sacerdot llessa ab veu fosca, mentres el fosser don terra sagrada á un ser inanimat, á qui ploran unas quantas donas endoladas y alguns homes sapats. Aquest quadrom fá estremir, y tot seguit au-mento'l grupo, pregant per l'ànima d'aquell ser que deixava aquest món miserable en instants tant admirables y plens de hermosa poesia. ¡Si'n devia tindre de poesia! Quan son fora'ls acompanyants, el fosser me diu qu'era una tendre donzellea que no havia arriuat als vint anys; mostro desitj de veure son cos inanimat, però es impossible, puig la caixa senzilla y rústiga, es clavada de cap á cap. A mitja conversa, y mentres jo seguia ab la mirada l'esbart de creus, d'aquell camp de quietut y pau eterna, passá'l cercat un jo-vincel sapat y alt, enmorenit pel sol y velat d'una tristesa aclaparadora; porta un ramell de floretas bosquetanas que deixa al cayre de la fossa, mentres postrat de genolls en ter-ra, ab el cap baix, y juntadas las mans, prega.

El fosser acaba sa tasca y tots dos eixim del cementir, y signatme'l jovincel aclaparat, exclamá:

—¡Si l'estimava aquest minyó á la pobre Layeta! més, molt més que'l Non del Campó ab qui era promesa; tant de bé ha fet Deu d'endürselan, puig á bona fé que se l'hi espe-rava patir.—

En las ingenuas y francas paraulas del en-terramorts, hi veig tot un drama velat, y'm venen ganas de conèixer á fons l'argument; me despedeixo del bon home y'm quedo as-segut al marge per esperar al minyó que sur-ti. Llarga estona ha estat pregant, y per fi surt, ara; ab l'escusa de no sebre'l camí del hostal, faig que m'acompanyi y m'esbrina,

á una xica indicació, tota l'història dels seus amors. Hermós idili en son comensament; trist, pas de tragedia en son final. Hi veig materia pera ferne, quan me vagui, un qua-dret de costums que, á no tardar, podrán co-neixe nostres llegidors.

Al veure que m'interessa tant sa trista re-lació, va detallantla més y més, y'm mostra un afecte molt viu. ¡Pobre minyó! L'haig de deixar perque una ramassa de pi, penjada al dintell de la porta d'una casa negrosa, m'in-dica que so arriuat al hostal ahont me cal desdejunar; me dona una apretada de mà molt forta y afectuosa y se'n vá trist y capfi-cat, prò ab certa satisfacció y alleugeriment per haver trovat un confident de conciencia, ab qui desfogar el seu cor.

Al entrar al hostal trobo dos excursionistas amichs que recullen cansons y rondallas. Me diuhen que han fet bona aplega. Tot lo que'm mostran recullit, ja m'es conegut, per haver-ho aplegat jo temps enrera en els mateixos llocs. Volen á totas passadas que vaja ab ells á Vilanova de Sau y Malafogassa. La proposta es arriscada, puig porto en dos dias un feix d'horas de caminar, prò'm tenta'l de-vassall de bellessas que'ns hi esperan. Aca-bém de dinar y marxém. Ara, tot just ara, m'adono que no'm segueix un gosset lleuger que trovi perdut al hostal de Tavertet, me sab qui sab lo greu. Ab el poch temps de veni á mon costat ja eram d'alló més amichs. L'idea de que s'haja estimbat mentres jo ana-va abstret ab el minyó del cementir, me fa venir esgarrifansas y'l planyo, ¡pobre compa-nyó fidel!

Passa un esbart de segadors tot cantant ayres de la terra; els escoltém embadalits, y quan han passat agafém els arréus y fem via cap á Vilanova de Sau, fentnos de compa-nyia y guia una xamosa pageseta que porta una cistella d'aviram.

En conversa animada se'ns escorra'l camí selvatje á tot serho, y no puch meditar els encants de Natura.

Son las deu del vespre y'm trovo acabant aquestas notas en la cambra espayosa del hostal. Demá hi donaré curs eixint de missa primera.

ANTÓN BUSQUETS Y PUNSET.

Vilanova de Sau, 8 agost.

DESDE PARÍS

En ma carta anterior parlava del triomf d'Alemanya en la Exposició, y en efecte, ha estat un triomf en tota regla el qu'ha obtingut la vella Germania; devant de quina evidència han d'haver quedat aclaparats els patriotas de boulevard qu'encara somnian ab la *revanche*.

Passo per alt tractar del pabelló oficial del carrer de las naciones; puig ab tot y ser notable, resulta sens importancia comparat ab las demás seccions alemanyas de la Exposició, hont la victoria sobressurt encara més. En la secció de màquines, entre aquell burgit aixordador, es ahont els expositors alemanys s'han lluhit de debó, posant de manifest els grans avenços qu'en la mecànica han portat á cap. Igualment son notabilissimas las seccions d'arts decorativas, joguinas, vidrieria y ferreteria, com també las de servey d'incendis, de terra y de mar, las d'automòvils, la de marina, las de biciletas, y principalment la secció de ferrocarrils, hont se fan notar un vagó-llit y un vagó-restaurant, continuament voltats de miradors, extassats devant del luxu y sumptuositat ab qu'están construhits. En el paláu de Bellas Arts també's distingeix la secció alemanya, en la que, principalment en dibuixos, abundan las obras pertanyents á las escuelas anomenadas modernistas.

Fem punt y apart respecte de las seccions alemanyas, y diguém alguna cosa de las seccions espanyolas, que son el revers de la medalla. En efecte: res de navegació, res de ferrocarrils, res de maquinaria; únicament son dignas de mencionarse algunas instalacions de panyos de la fabricació catalana y unas de vanos y ombrellas de Sevilla y de Valencia, y un'altra de Bilbao ab géneros de calsat, bastant notable per cert; las demás, tant pel nombre com per la qualitat, fan avergonyir. En l'única secció en qu'Espanya's presenta ventatjosament es la de Bellas Arts, en la que, com els llegidors de JOVENTUT deuen saber, s'han distingit artistas tan insignes com els valencians Beulliere y Sorolla, els catalans Blay y Clarassó, y alguns altres, honra de sa terra, que si no exposan obras de la volada de la tomba de Gayarre d'en Benlliure, presenten produccions que, com

las pinturas d'en Fabrés y l'inspiradissim quadro *Amor vencido* d'en Pla, son objecte de general admiració.

D'«Andalusia en temps dels moros» val més no parlarne, perque tal volta se me'n aniria la ploma un xich massa, y no convé; tal es la repugnancia y l'fastich que'm va causar la visita á aquest malastruch espectacle.

Y ara ve'l bo, l pabelló d'Espanya, el pabelló oficial; alló es *el acabóse*; més pobresa y més mal gust no's troban ni ab candeletas. A la entrada hi ha una sala, hont sols s'hi veuen cascos y escuts antichs, exposats en dugas ó tres vitrinas, y uns quants tapissos de la casa real; en el vestibul, ab tot y ser una pessa d'unas vinticinch passas de llarch y vint d'ampla, sols hi ha la estatua d'en Velázquez al centre y quatre tapissos per las parets; en la escala que conduheix al pis superior, ab tot y ser bastant ampla y d'alguna apariencia, sols hi ha un ó dos testos ab arbustos, de lo més raquitich que un se pot imaginar y posats allí sens dupte pera demostrar als estrangers qu'Espanya es *la tierra de las flores*. En la galeria del pis superior hi ha sis ó set bustos de marbre, y un bronze que representa un toro carregat de *banderillas* (aixó no podia faltarhi); dintre del pis, á un costat hi ha una sala ahont s'exposan las armas de Boabdil, el darrer rey moro de Granada, y variis cascos de Felip l'Hermós, Carles V, Felip III y del duch de Mantua, junt ab tapissos antichs, y al altre costat, un'altra estancia hont sols hi ha tapissos, com en las anteriors, y sota d'un doser de vellut vermell, un relléu en el que hi ha'ls bustos de la familia regnant. Tal es el pabelló d'Espanya, quina única nota característica es una abundancia-extraordinaria de banchs, sofás y otomanas. Qui cerqui aparatos científichs, planos, armas modernas, productes industrials, etc., com els dels demás payssos, se'n durá un desengany; allí sols hi ha tapissos, y armas y cascos antichs, d'aquell temps en que *el sol no se ponía en nuestros dominios*. Sembla talmént qu'ab aixó s'hagi volgut demostrar al món que la civilització espanyola's va plantar als segles XVI y XVII, y qu'encara no ha passat endavant.

Res més que censuras se mereixen á nostre entendre, els delegats que s'han cuydat d'organisar aytal pabelló, com igualment el

que va organitzar la secció de pintures, pe'l desacert ab que han obrat. Encara que'ls senyors duch de Sexto y marquès de Villalbar poden contestar á la opinió pública que'ls critiqui la pobresa de seva obra, que no han fet més que procedir ab rigurosa llógica, puig á tal Estat, tal pabelló.

ARNAU MARTÍNEZ Y SERIÑA.

París, 10 d'agost de 1900.

NOVAS

Víctima de llarga y penosa enfermetat ha mort la mare de nostre estimat amic y director de "Joventut", en Lluís Vía.

Ab tot el dol de nostre cor acompanyem á n'en Vía en son natural sentiment, y al posar tan trista nova en coneixement dels lectors de nostre periódich, estém segurs que á nosaltres s'uniran tots ells, dedicant un piados record á la que fou modelo de mares.

OBRERS CATALANISTAS.

Hem rebut el document que insertem á continuació y quinas manifestacions ens omplen de goig, puig demostran que la tasca empresa per JOVENTUT té prosélits fervents dintre la classe obrera catalana, cada dia més amant de sa terra y més enamorada de las idees santas de llibertat y progrés.

Per totas aquestas idees genuinament catalanas y no per las inmerescudas frases d'elogi que'ns dedican y agraïm de tot cor, publiquem ab molt gust l'esmentat document, que diu aixís:

«Als redactors de JOVENTUT.

Apresiasiats companys: Salut.

Els firmants, tots obrers catalans, als qui plau seguir ab totas las forsas las més avensadas manifestacions de la inteligencia, tenim la satisfacció de dirigirnos á aqueixa redacció ab el sol objecte de donarvos la més completa enhorabona per vostra propaganda á favor del desvetllament del poble catalá. Sabem bé tots nosaltres, malgrat la mala fe ab que nostres enemichs pretenen enganyar al poble, que'l Catalanisme no es, ni ha de ser, una escola, ni una secta, ni un partit; sos fonaments son més fixos que las opinions politicas ó filosóficas, y son fi més grandios que'l d'un cambi de forma de govern ó que la reforma dels organismes d'un estat. Per aixó entenem que dintre nostre camp hi caben totas las sectas, totas las escolas y tots

els partits que no s'oposin al lliure desenrotllo y al avens de las colectivitats humanas. Mes, es per desgracia precis confessar, que ab tot y comptar sempre'l Catalanisme ab elements ben significats en totas las tendencias, l'element que representa l'avens y la perfecció, aquell que representa las aspiracions de la gran majoria del poble, no sempre ha donat probas del coratge y de la empresa que tots hi hauriam volgut veure en la defensa del gran principi de la llibertat nacional. Avuy, gracias al vostre periódich y á alguns altres elements, veyem ab gran entussiasme com s'obra cami donant una espléndida fe de vida, el Catalanisme que nosaltres sentim, aquell que al mateix temps qu'en la llibertat de la terra, pensa també y també treualla pels grans ideals de la Humanitat. Catalans som per naturalesa y per voluntat en tot lo nostre, supernacionals per tot lo gran y noble que sigui fruyt de l'activitat dels homes, pensin com pensin y siguin d'hont siguin. Aspirém á la germanor de tota la humanitat, no dintre un centralisme que sempre será l'antitesis de la llibertat y l'obra de la tirania, sinó dintre las lleys naturals qu'en la infinita varietat qu'originan, donan vida á la més ampla llibertat dintre la més perfecta igualtat.

Al saludarvos, donchs, per l'esperit que sentim batre en las planas de vostra revista, rebém l'entussiasma aplauso y la fervent adhesió de vostres admiradors, Joaquim Rovira, Agustí Cerdá, Joseph Llaveria, Pere Forasté, Ramon Escayol, Joseph Horta, Joseph Rovira, Jaume Coromina, Joan Esplugas, Miquel Garraset, Joan Costa, Joan Cortés, Emili Sotera, Ignasi Bernabé, Antoni Viura, Ricard Coromina, Benjamí Font, Joseph Gaset, Joseph A. Ferrer, Maximi Unzué.

Barcelona, 7 d'agost de 1900.»

Ab el tancament de portas de Eldorado, la vida teatral de Barcelona ha quedat reduhida al teatre del Tivoli, ahont actúa una companyia de género chico, el Nou Retiro ab la italiana de'n Giovannini, y la Gran-Via, ahont han ressucitat la Urganda.

En cap de dits teatres han donat res que valgui la pena de parlarne. Lo únich que s'ho mereix desde la revista anterior es la reprisa de *Tierra Baja*, obra mestra del eminent Guimerá, que va representar pera son benefici en Diaz de Mendoza. Tant en Guimerá com el beneficiat y la Maria Guerrero foren aplaudits ab entussiasme.

Han demanat oficialment la seva admissió á la *Unió Catalanista* l'«Associació Catalanista de Tarragona y sa comarca» y'ls periódichs *Lo Camp de Tarragona* que's publica

en dita ciutat y l'*Avant sempre, sempre avant* que's publica á Manila.

A Manresa, y en llengua catalana, s'ha publicat la següent convocatoria d'una festival de coros catalans:

«La Comissió de festeigs de la Festa major nombrada per l'Excm. Ajuntament d'aquesta ciutat, convida á totes las societats corals de Catalunya á pendre part en lo públich concurs que's verificará'l diumenge dia 2 del vinent mes de setembre, derrer de nostra festa major, á las deu del mati, en lo Teatre Conservatori, baix las bases següents:

1.ª Pera pendre part en aquest Festival, los coros deurán executar las composicions següents: *Los Pescadors*, d'en Clavé; *Arre Moreu*, d'en Ventura, y una pessa catalana de lliure elecció. Aquesta podrà cantarse ab orquesta ó á veus solas.

2.ª Se repartirán tres premis: primer, de 750 pessetas. Segon, 300 pessetas. Tercer, 200 pessetas. Las mencions honoríficas s'adjudicarán á quins lo Jurats creurá mereixedors.

3.ª Las societats quedestijn pendre part en aquest Festival deuen manifestarho á la «Comissió de festeigs» en la casa del Ajuntament avans del dia 25 del mes que som, indicant al mateix temps lo titol y enviant copia de la lletra de la composició catalana lliure que haurán triat.

4.ª Lo veredict de del Jurat calificador y repartició de premis, se verificará al acabament del indicat Certamen.

5.ª Oportunament s'anunciarán al públich los noms dels mestres que formarán part del Jurat calificador.

Que Deu vos dongui coratge y bon acert á tots pera que poguén contribuir ab lo major esfors possible al enaltiment y esplendor del art de la nostra terra catalana.

Manresa, 4 d'agost de 1900.—La Comissió: Pere Armengou. — M. Fius y Palá. — Manel I. Vallés. — Miquel Ferrer. — Joseph Oms Rovis. — Antoni Oriol. — Suplents: Ramón Trulls. — Fruytós Sanmartí. — L'Alcalde, I. de Loyola March.»

Els distingits concertistas de piano don Joaquín Nin y don Artur Marcet projectan donar una serie de concerts per Catalunya, Valencia y Mallorca. El primer tindrà lloch á Sitges el diumenge dia 19 d'aquest mes.

Advertim als venedors de JOVENTUT que desd'avuy, per'obtenir els exemplars que necessitin, haurán de dirigir-se á aquesta Administració.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia 311.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els treballs se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n farà crítica.

CONDICIONS DE SUSCRIPCIO

Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.